

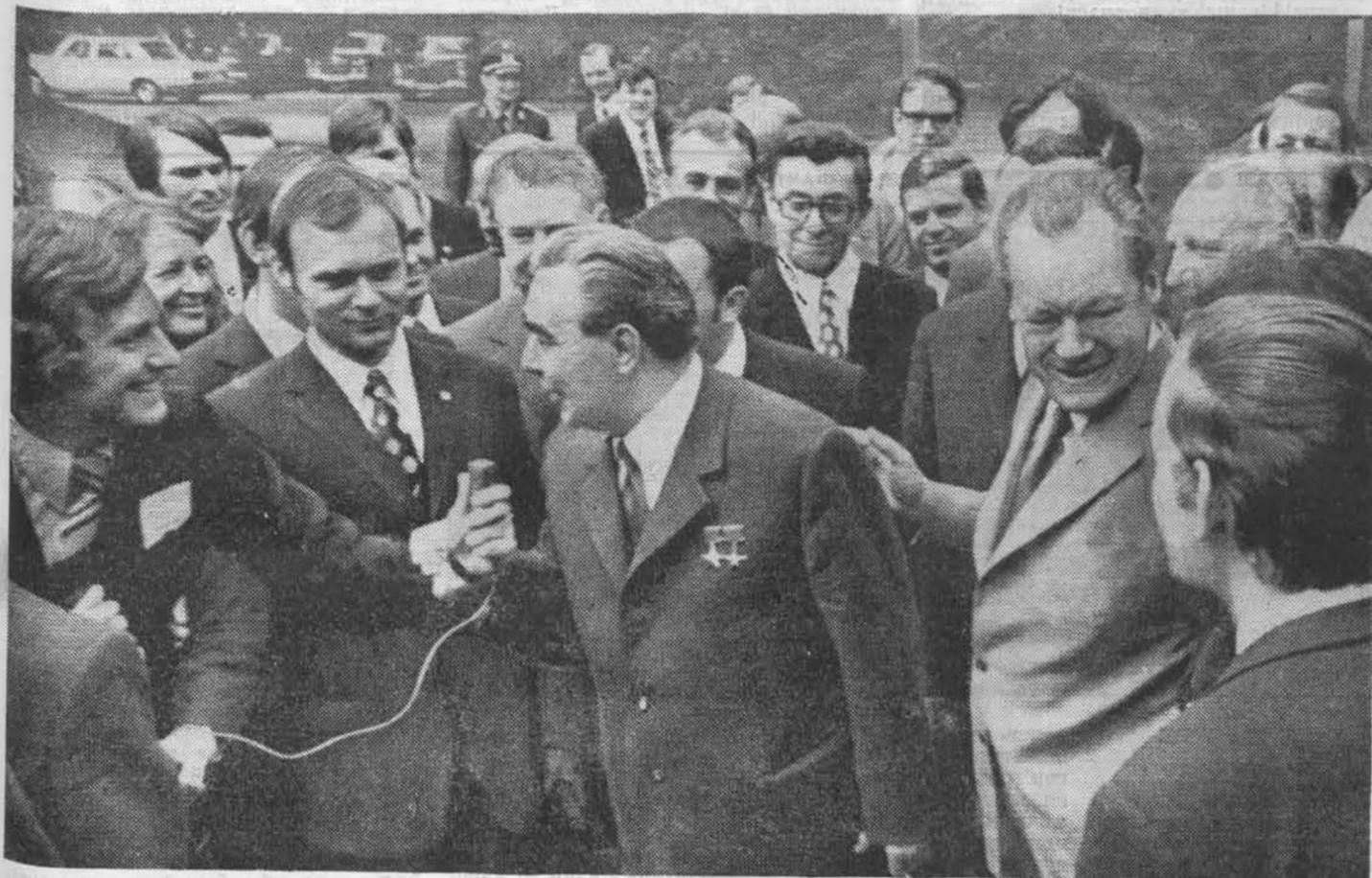
Голас Рацзімы

№ 22 (1284) Чэрвень 1973 г. Выходзіць адна раз у тыдзень. Цэна 2 кап.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЬЖОМ

ГОД ВYДАННЯ 18-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

Падзеяй сусветнага значэння называюць візіт Генеральнага сакратара ЦК КПСС, члена Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза ССР Леаніда Ільча Брэжнева ў Федэратыўную Рэспубліку Германіі і яго вынікі. Перагаворы на самым высокім узроўні, пагадненні паміж СССР і ФРГ, падпісаныя ў Боне, — новы крок на шляху паслядоўнага ажыццяўлення Праграмы міру, распрацаванай XXIV з'ездам КПСС.

НА ЗДЫМКУ: Л. І. БРЭЖНЕУ І В. БРАНТ гутараць з журналістамі.

СУМЕСНАЯ ЗАЯВА

аб візіце Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева ў Федэратыўную Рэспубліку Германіі

Па запрашэнню федэральнага канцлера Федэратыўнай Рэспублікі Германіі В. Бранта Генеральны сакратар Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза, член Прэзідыума Вярхоўнага Савета Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік Л. І. Брэжнеў з 18 па 22 мая 1973 г. знаходзіўся з візітам у Федэратыўную Рэспубліку Германіі.

Генеральнага сакратара ЦК КПСС суправаджаў член Палітбюро ЦК КПСС, міністр замежных спраў СССР А. А. Грамыка, міністр замежнага гандлю М. С. Патолічаў, міністр грамадзянскай авіяцыі Б. П. Бугаеў, памочнікі Генеральнага сакратара ЦК КПСС А. М. Аляксандраў, А. І. Блатаў, генеральны дырэктар ТАСС Л. М. Замяцін, пасол ФРГ у СССР В. М. Фалін, намеснік загадчыка міжнароднага аддзела ЦК КПСС В. В. Загладзін.

Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. І. Брэжнеў нанёс візіт прэзідэнту Федэратыўнай Рэспублікі Германіі д-ру Г. Хайнеману.

Паміж Генеральным сакратаром ЦК КПСС Л. І. Брэжневым і Федэральным канцлерам ФРГ В. Брантам адбыўся рад гутарак, у тым ліку пры ўдзеле члена Палітбюро ЦК КПСС, міністра замежных спраў СССР А. А. Грамыкі і намесніка федэральнага канцлера, федэральнага міністра замежных спраў В. Шэеля.

У сустрэчах, якія адбыліся ў ходзе візіту, прынялі ўдзел:

з боку Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік — міністр замежнага гандлю М. С. Патолічаў, міністр грамадзянскай авіяцыі Б. П. Бугаеў, памочнікі Генеральнага сакратара ЦК КПСС А. М. Аляксандраў, А. І. Блатаў, генеральны дырэктар ТАСС Л. М. Замяцін, пасол СССР у ФРГ В. М. Фалін, намеснік загадчыка міжнароднага аддзела ЦК КПСС В. В. Загладзін, член калегіі МЗС СССР А. П. Бандарэнка;

з боку Федэратыўнай Рэспублікі Германіі — федэральны міністр эканомікі д-р Г. Фрыдэрыхс, федэральны міністр транспарту д-р Л. Лаурітцэн, федэральны міністр па асобых даручэннях Э. Бар, статс-сакратар МЗС ФРГ П. Франк, кіраўнік ведамства друку і інфармацыі федэральнага ўрада фон Вехмар, пасол ФРГ у СССР д-р У. Зам, міністэрый-дырэктар МЗС ФРГ Г. Ван-Вель, міністэрый-дырэктар МЗС ФРГ П. Гермес.

У часе візіту былі падпісаны наступныя пагадненні, якія заклікаюць садзейнічаць далейшаму расшырэнню і паглыбленню двухбаковых адносін:

- пагадненне аб развіцці эканамічнага, прамысловага і тэхнічнага супрацоўніцтва;
- пагадненне аб культурным супрацоўніцтве;
- дадатковы пратакол да пагаднення аб паветраных зносінах ад 11 лістапада 1971 г.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер

абмеркавалі карэнныя пытанні адносін паміж Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі. Вялікая ўвага была ўдзелена таксама актуальным міжнародным праблемам, перш за ўсё перспектывам забеспячэння міру ў Еўропе і ва ўсім свеце. Гутаркі праходзілі ў шчырай і дзелавой атмасферы, у духу ўзаемаразумення, што адпавядае характару адносін паміж дзвюма краінамі.

Абодва бакі разглядаюць дагавор ад 12 жніўня 1970 г. як гістарычную вяху ў адносін паміж Саюзам Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі і ў еўрапейскім развіцці ў цэлым. Яны аднадушна канстатуюць, што дагавор уяўляе сабой надзейную аснову для пераадолення цяжкага мінулага, для перабудовы і паляпшэння адносін паміж дзвюма краінамі. За кароткі тэрмін, які мінуў пасля падпісання дагавору, у многіх сферах супрацоўніцтва дасягнуты адчувальныя вынікі.

Бакі выказалі рашучасць напаяць дагавор жыццём і, зыходзячы з яго, паслядоўна працаваць над паляпшэннем і развіццём адносін паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі. Сумесныя намаганні ў гэтым напрамку, якія бакі будуць працягваць і надалей, параджаюць ўзаемаразуменне і довер'е паміж імі. Асабліваю ролю ў гэтым адгрываюць сустрэчы і абмен

думкамі паміж кіруючымі дзеячамі. Было дамоўлена праводзіць такія сустрэчы і ў будучым.

З задавальненнем было канстатавана, што практыка абмену думкамі і кансультацый таксама на іншых узроўнях стала пастаянным элементам супрацоўніцтва абедзвюх дзяржаў. Гэта практыка апраўдала сябе. Яна будзе прадоўжана і расшырана. Прадметам кансультацый будуць як міжнародныя праблемы, якія маюць узаемную цікавасць, так і пытанні двухбаковых адносін.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер з задавальненнем адзначылі, што з часу заключэння дагавору ад 12 жніўня 1970 г. гандаль паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі істотна ўзрос. Заключаны пагадненне аб гандлі і эканамічным супрацоўніцтве, а таксама пагадненне аб паветраных шляхах зносін. Значна ажывіліся сувязі паміж арганізацыямі і фірмамі абодвух бакоў у галіне прамысловасці. Расшыраецца навукова-тэхнічны абмен. Падпісаны рад пагадненняў аб супрацоўніцтве ў галіне навукі і тэхнікі. У Гамбургу і Ленінградзе былі адкрыты генеральныя консульствы.

У ходзе перагавораў было пацверджана, што развіццё эканамічных і прамысловых сувязей з'яўляецца важнай мэтай палітыкі абедзвюх краін, бо такое развіццё нясе з сабой вя-

лікую выгаду народам, стварае надзейную матэрыяльную аснову міру. Пры гэтым была выказана таксама гатоўнасць актыўна выкарыстоўваць магчымасці камісіі СССР і ФРГ па эканамічнаму і навукова-тэхнічнаму супрацоўніцтву.

Абодва бакі выказалі імкненне расшырыць свае адносіны і ў дадатак да падпісаных у час візіту пагадненняў заключыць новыя пагадненні, у прыватнасці аб навукова-тэхнічным супрацоўніцтве, аб аўтамабільных шляхах зносін, аб марскім суднаходстве, аб супрацоўніцтве ў галіне навакольнага асяроддзя, а таксама пагадненні ў іншых галінах. У 1974 г. адбудзецца абмен выстаўкамі, закліканымі даць уяўленне аб дасягненнях абедзвюх краін у галіне народнай гаспадаркі і культуры.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер віталі перагаворы, якія вядуцца цяпер па раду буйных прамысловых праектаў, у тым ліку па праекту будаўніцтва ў Савецкім Саюзе з удзелам фірм Федэратыўнай Рэспублікі Германіі металургічнага камбіната на базе прамога аднаўлення жалеза.

Было дамоўлена заахвочваць супрацоўніцтва ў распрацоўцы прагрэсіўнай тэхналогіі і стварэнні новых вытворчых магутнасцей, у прыватнасці ў станкабудаванні, прыборабудаванні, у выпуску на тэрыторыі СССР рухавікоў.

[Заканчэнне на 4-й стар.]

Мінскімі інжынерамі Міхаілам Васільевым і Іванам Грзунавым створан пад'ёмнік, які дазваляе за адну гадзіну падняць і ўстанавіць вертыкальна плясцотнае абсталяванне для металургічных, нафтаперапрацоўчых і хімічных заводаў.

Усе існуючыя спосабы пад'ёму такіх змахаў зводзяцца да наступнага: калону тросамі чапляюць за адзін канец і цягнуць яе ўверх, каб канструкцыя з гарызантальнага становішча перайшла ў вертыкальнае. Пры такім спосабе тросы бяруць на сябе ўвесь цяжар грузу. Чым вышэй паднята канструкцыя, тым больш небяспечны далейшы пад'ём.

Цяпер уявім, што велізарная калона ляжыць на зямлі, а аснова яе шарнірна злучана з фундаментам, на які яна павінна стаць. Прыкладна да сярэдзіны калоны мацуецца металічны шток, накітаваны шатуна. Другі яго канец знаходзіцца на цялежцы і з дапамогай канатаў праз блокі звязан з лябёдкай. Атрымаецца нешта накшталт цыркуля з шырока рассунутымі ножкамі: адна ножка — шток, другая — сама калона. Новы крывава-наштатны механізм можа працаваць у самых розных умовах.

Вынаходствам савецкіх інжынераў зацікавіліся замежныя спецыялісты. Амерыканская фірма «Флоўр карпаратыў» запрасіла ўмовы ліцэнзійнага пагаднення на новы пад'ёмнік.

Зараз закончаны работы чарцяжы машыны для пад'ёму апаратаў вагой 600 тон. Гатоў тэхнічны праект для 900-тонных аб'ектаў. Такі спосаб пад'ёму грузаў у два з лішнім разы дэзашвей за ўсе вядомыя.

Фота А. ЦЕРЛЮКЕВІЧА.

Віцебскі медінстытут... Ідзем па яго калідорах. На дзвярах таблічка: патанатомія, нармальна фізіялогія, шпітальная хірургія, гісталагія. За дзвярыма лабараторый і аўдыторый сотні маладых людзей, якія імкнуцца пранікнуць у таямніцы чалавечага арганізма.

У адной з лабараторый мы сустрэлі студэнта шостага курса Аляксандра Літвякова. Студэнт сканструяваў імпульсны шматканальны калектар-кардыграф, з дапамогай якога ў кабінце функцыянальнай дыягностыкі выконваюцца самыя складаныя даследаванні. Апарат прызнаны лепшай работай года на ўсеагульным конкурсе студэнцкіх работ. Навуковае студэнцкае таварыства ў інстытуце стала ў апошнія гады масавай творчай арганізацыяй. Даследаваннямі ў ім займаюцца каля 800 студэнтаў.

Каля трох год назад у інстытуце створана студэнцкае канструктарскае бюро. Цяпер на яго рахунок 12 прыбораў. Некаторыя з іх паспяхова выкарыстоўваюцца ў клініках, у навучальных і даследчых лабараторыях.

Навуковае студэнцкае таварыства падтрымлівае цесную сувязь з 37 медыцынскімі вышэйшымі навучальнымі ўстановамі краіны. Толькі летас прадстаўнікі Віцебска выступілі з дакладамі на канферэнцыях у інстытутах Вільнюса, Мінска, Кіева, Іванава, Тарту, Волгаграда, Гродна. У маі ў Віцебск з'ехаліся студэнты з 12 гарадоў краіны на 15-ую рэспубліканскую канферэнцыю медыцынскіх інстытутаў рэспублік Прыбалтыкі і Беларусі. Быў заслухана і абмеркавана 113 дакладаў, прычым 66 з іх прачыталі гурткоўцы Віцебскага медінстытута.

НА ЗДЫМКАХ: 1. У лабараторыі кафедры нармальнай фізіялогіі. Асістэнты А. ЖЫЛІНСКАЯ і В. КУЗНЯЦОУ рыхтуюць апаратуру для правядзення даследаў. 2. У аперацыйнай чыгуначнай бальніцы. У прысутнасці студэнтаў аперыруе прафесар В. ВЕЛІЧЭНКА.

НА СЛУЖБУ ЎРАДЖАЮ

«Пабудаванне ў гэтым годзе завод даламітавай мукі ў Віцебскай вобласці...»
(З Дырэктыў XXIV з'езда КПСС).

Недалёка ад Віцебска, побач з рабочым пасёлкам Руба, дзейнічае першы ў рэспубліцы спецыялізаваны камбінат па выпуску вапнавых матэрыялаў. Да яго прымыкае пляцоўка завода буйной новабудулі пляцігодкі.

Асадак дагістарычнага мора — даламіт, які залягае ў паўночна-ўсходняй частцы рэспублікі, становіцца на службу ўраджаю. Даламітавая мука мае вялікую каштоўнасць. Яна ўтрымлівае да 43 працэнтаў магнезых злучэнняў, вельмі неабходных для лёгкай глебы рэспублікі. Гэтыя злучэнні павышаюць жыццяздзейнасць карысных мікраарганізмаў, стымулююць засваенне раслінамі карысных рэчываў. Адна тона даламітавай мукі, унесена на гектар пасаваў, на працягу шэрагу гадоў дае штогадовую прыбыўку ўраджаю да шасці цэнтнераў. Акрамя таго, «вітаміны ўрадлівасці» павышаюць якасць прадуктаў: павялічваюць утрыманне крухмалу ў бульбе, цукру ў караняплодах, расліннага тлушчу ў насенні. Дзве тэхналагічныя лініі першай чаргі новага прадпрыемства і тры лініі другой будуць штогод вырабляць два з палавінай мільёны тон мукі. А ўвесь камбінат у 1975 годзе паставіць яе сельскай гаспадарцы 3,5 мільёна тон.

Гарачая пара цяпер у будаўніцтве і мантажнай. Многае ўжо зроблена ў карпусах драблення і памолу даламіту. Заліты фундаменты пад магутныя драбільнікі і млынавыя агрэгаты. Узведзен будынак кампрэсарнай, пабудавана кацельня для новага і дзеючага заводаў.

Усё тэхналагічнае абсталяванне паступіла ўжо на завод, у тым ліку і унікальнае. Завод стане своеасаблівым выпрабавальным палігонам для машын, якімі затым будуць перааснашчаны дзеючыя прадпрыемствы гэтай галіны будаўнічай індустрыі краіны.

Новае абсталяванне займае свае рабочыя месцы. Магутныя электрафільтры-пасткі захоўваюць «вітаміны ўрадлівасці» ад уцечкі ў атмасферу. Эфектыўнасць такіх фільтраў правярана ўжо на дзеючым заводзе. Дзякуючы ім шчасліва зберагаецца 120 тон даламітавай мукі, не забруджваецца навакольная атмасфера.

Новаму заводу сыравіну будзе даваць кар'ер «Гралёва». Тут поўным ходам ідуць ускрышныя работы. Прырода схавала шэравата-белы камень на глыбіні 30—40 метраў. На шасцігектарнай плошчы дна кар'ера скала ўжо выяўлена. Для гэтага спатрэбілася выняць больш за паўтара мільёна кубаметраў грунту. Работы працягваюцца. Унізе амаль на 30-метровай глыбіні рокат экскаватараў патанеў ў гуде магутных аўтасамазвалаў, якія вывозяць наверх перасаджэнне з заводам.

У гэтым кар'еры ўпершыню ў краіне скальную пароду стане чэрпаць магутны дзесяцікубавы экскаватар. Вырашана забіраць даламіт значна ніжэй узроўню Заходняй Давіны.

Паводле заключэння геологаў, запасаў каменя ўрадлівасці ў гэтым кар'еры — не менш як 110 мільёнаў тон.

— **В**ЫВОДЫ Комісіі ООН па правах чалавека ў адношэнні рацыона і калорыйнасці пітання ў СССР правільныя і соотвествуюць дзейнасці. Хотел бы только заметить, что высокая калорыйнасць піццы ў СССР — рэзультат все большаго потребления наиболее ценных в питательном отношении продуктов. Здесь нельзя обойтись без цифр. В 1972 году населению страны государственной и кооперативной торговлей продано мяса и мясopодуктов на 22 процента,

больше, чем в 1972-м. Расширяется ассортимент. Московское производственное объединение «Молоко» выпускает, например, 60 видов молочных изделий. Но в связи с последствиями неблагоприятных погодных условий прошлого года мы продадим населению несколько меньше молочных продуктов. Должен заметить, что в январе 1973 года закупки молока составили 105 процентов по сравнению с соответствующим месяцем прошлого года. И, надо полагать, животноводы сумеют мобилизовать внутрен-

картофеля, 7,7 миллиона тонн овощей. Большое количество товарного картофеля страна получила из Белоруссии, с Украины, из Эстонии, Латвии, Литвы. Частично картофель и другие овощи были закуплены в Польше, Чехословакии и Германской Демократической Республике. Все это позволило нам иметь для нынешнего года больше товарных ресурсов, чем в 1972 году, по картофелю, свежим и переработанным овощам, плодовоощным консервам.

Надо отметить что по мяс-

К СТОЛУ ТРУДЯЩИХСЯ

Калорыйнасць пітання савецкіх людзей вышэй, чым у такіх развітых капіталістычных краінах, як ФРГ і Англія. Такія вывады зроблены ў спецыяльным даследаванні Комісіяй ООН па правах чалавека. Міністр торгавлі СССР Аляксандр СТРУЕВ каментуе гэты факт.

яіц — на 36 процентаў, овочных і фруктовых консервов — на 17 процентаў, рыбных — на 16 процентаў больш, чым в 1970 годзе. Резко выросла в рацыоне пітання доля рыбы і рыбopодуктов, что, кстаті гаворы, адзначаецца і ў даследаванні ООН. В 1971 году их потребление на душу населения в СССР было в два раза больше, чем в 1950 году.

Существуют научно обоснованные нормы питания. У нас снабжение населения хлебом, хлебо-булочными изделиями, сахаром обеспечено на уровне, даже превышающем научно обоснованные нормы.

— Как обстоит дело с молочными продуктами?

— Хотя Комиссия ООН по правам человека и отмечает, что советские люди потребляют больше молочных продуктов, чем жители ФРГ, Англии и США, мы, работники советской торговли, все же не считаем, что в этой области потребления уже достигнуты научно обоснованные нормы. Фонды государственной и кооперативной торговли по молоку и молочным продуктам в 1973 году

ние резервы, чтобы и в нынешнем году обеспечить бесперебойное снабжение населения страны высококачественными молочными продуктами на том уровне, которого мы уже достигли.

— Вы затронули вопрос о трудностях, связанных с последствиями неблагоприятных погодных условий 1972 года. Отражаются ли они на торговле? Чувствует ли их население?

— Фонды торговли по важнейшим продовольственным товарам не только не уменьшены, но в сравнении с фактической продажей на 1972 год даже увеличены. Важно при этом заметить, что рост товарных фондов в текущем году, как и раньше, превышает естественный прирост населения.

Как же решается проблема снабжения? С одной стороны, полностью используются все внутренние товарные ресурсы в тех республиках, краях, областях, где урожай был высоким. Вот пример. В 1972 году в магазины и овощехранилища поступило 7,8 миллиона тонн

ным ресурсам заметного роста товарных фондов нет, они остались примерно на уровне 1972 года. Вместе с тем необходимо иметь в виду, что за последние двадцать лет вдвое увеличилось потребление мяса и мясных продуктов на душу населения. Неполная обеспеченность товарными ресурсами мяса в некоторых районах компенсируется рыбой, фонды которой в государственной и кооперативной торговле в этом году увеличиваются по сравнению с прошлым годом на 21 процент.

— Как обстоит дело с розничными ценами на продукты питания?

— Стоит зайти в любой магазин, чтобы убедиться, что они неизменны и стабильны. Никакие неблагоприятные погодные условия не отражаются на политике цен. За продовольственные продукты каждая семья платит в 1973 году столько же, сколько платила и десять лет назад. При этом следует учесть, что заработная плата из года в год увеличивается.

СУМЕСНАЯ ЗАЯВА

аб візіце Генеральнага сакратара ЦК КПСС Л. І. Брэжнева ў Федэратыўную Рэспубліку Германіі

[Заканчэнне.
Пачатак на 1-й стар.]

У навунасці таксама ўзаемная зацікаўленасць у далейшым развіцці супрацоўніцтва ў хімічнай прамысловасці, у справе выкарыстання атамнай энергіі для мірных мэт, у выпрацоўцы электраэнергіі, у сумесным асваенні месцанараджэнняў асобных відаў карысных выкапняў на тэрыторыі СССР. Федэральны ўрад выказаў зацікаўленасць у расшырэнні паставак нафты з Савецкага Саюза.

Бакі выказалі гатоўнасць аказваць усё магчымае садзейнічанне рэалізацыі дасягнутых прынцыповых дагаворанасцей. Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер лічаць, што новы этап, які пачаўся ў адносінах паміж дзвюма дзяржавамі, адкрывае магчымасць для паліпшэння і актывізацыі сувязей таксама ў іншых галінах. Абодва бакі будуць заахвочваць расшырэнне сувязей паміж парламентарыямі, развіццё абменаў у галіне культуры, адукацыі, спорту, турызму, кантакты паміж прафсаюзнымі, маладзёжнымі і іншымі арганізацыямі, а таксама паміж грамадзянамі абедзвюх дзяржаў, будуць садзейнічаць урэгуляванню пытанняў гуманнага характару. Была адзначана карысць устанавлення сувязей паміж гарадамі Савецкага Саюза і Федэратыўнай Рэспублікі Германіі. Развіццё такіх кантактаў і абменаў на калектыўнай або індывідуальнай аснове заклікае служыць росту ўзаемнага давер'я і ўзаема-разумення, ўзаемнаму духоўнаму ўзбагачэнню людзей, ўмацаванню міру і добрасуседства.

Было прызнана пажаданым прадпрыняццём неабходныя захады для наладжвання супрацоўніцтва ў галіне аховы здароўя як на шматбаковай, так і на двухбаковай аснове, у першую чаргу шляхам аб'яднання намаганняў у распрацоўцы метадаў лячэння ракавых і сардэчна-сасудзістых захворванняў.

Пры разглядае міжнародных праблем Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер з задавальненнем адзна-

чылі, што з часу іх апошняй сустрэчы ў верасні 1971 г. у працэсе разрадкаў напружанасці ў Еўропе дасягнуты далейшы значны прагрэс. Гэтану пазітыўнаму працэсу садзейнічалі дагаворы Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, Польскай Народнай Рэспублікі і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі з Федэратыўнай Рэспублікай Германіі, чатырохбаковае пагадненне ад 3 верасня 1971 г., якія зыходзяць з існуючага ў Еўропе рэальнага становішча і служаць забеспячэнню мірнага развіцця.

Л. І. Брэжнеў і В. Брант падкрэслілі значэнне дагавору аб аснове адносін паміж Федэратыўнай Рэспублікай Германіі і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай для разрадкаў напружанасці ў Еўропе. Яны віталі будучае ўступленне дзвюх германскіх дзяржаў у Арганізацыю Аб'яднаных Нацый.

Адбыўся грунтоўны абмен думкамі па пытаннях, якія датычаць чатырохбаковага пагаднення ад 3 верасня 1971 г. Л. І. Брэжнеў і В. Брант аднадушныя ў тым, што строгае захаванне і поўнае ажыццяўленне гэтага пагаднення з'яўляюцца істотнай перадумовай трывалай разрадкаў у цэнтры Еўропы і паліпшэння адносін паміж адпаведнымі дзяржавамі, у прыватнасці паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі.

Федэральны канцлер інфармаваў аб стане перагавораў федэральнага ўрада з урадам ЧССР аб нармалізацыі двухбаковых адносін на ўзаемапрыёмнай для абедзвюх дзяржаў аснове і ў гэтай сувязі аб намаганнях федэральнага ўрада падвесці канчатковую рысу пад пытаннем аб мюнхенскім пагадненні. Л. І. Брэжнеў і В. Брант былі аднадушныя ў тым, што паспяховае завяршэнне перагавораў паміж урадам ФРГ і ўрадам ЧССР мела б вялікае значэнне для справы далейшай разрадкаў напружанасці ў Еўропе. Федэральны канцлер падкрэсліў гатоўнасць федэральнага ўрада ўстанавіць дыпламатычныя адносіны таксама з тымі дзяржавамі на

ўсходзе Еўропы, з якімі яны яшчэ адсутнічаюць.

Грунтоўна былі абмеркаваны пытанні, звязаныя з падрыхтоўкай і правядзеннем агульнаеўрапейскай нарады па бяспецы і супрацоўніцтву, якая вылучылася цяпер на пярэдні план еўрапейскай палітыкі. Была выказана надзея, што шматбаковыя падрыхтоўчыя кансультацыі ў Хельсінкі будуць у хуткім часе завершаны, што нарада будзе склікана ў бліжэйшы час і праведзена на ўзроўні, які адпавядае міжнароднаму значэнню гэтага мерапрыемства. Абодва бакі поўныя рашучасці садзейнічаць поспеху нарады з мэтай стварэння трывалай асновы для міру, бяспекі і супрацоўніцтва ў Еўропе.

Адбыўся абмен думкамі па пытаннях, звязаных з ўзаемным скарачэннем узброеных сіл і ўзбраенняў у Цэнтральнай Еўропе. Бакі былі аднадушныя ў тым, што ўзгодненыя ўрэгуляванні, якія адпавядаюць прынцыпу ненанясення ўронку прысцы ўдзельнічаючых дзяржаў, адпавядалі б мэтае ўмацавання міру ў Еўропе. Яны заявілі аб

сваёй гатоўнасці садзейнічаць узгадненню на шматбаковых перагаворах прыймальнага для ўсіх удзельнікаў падыходу да вырашэння гэтых праблем. Абодва бакі вітаюць шматбаковыя кансультацыі, якія вядуцца ў Вене ў канструктыўным духу па падрыхтоўцы такіх перагавораў і выказваюць надзею, што гэтыя кансультацыі будуць у хуткім часе паспяхова завершаны.

З задавальненнем было адзначана, што Дагавор аб нераспаўсюджванні ядзернай зброі ад 1 ліпеня 1968 г. падпісаны і ратыфікаваны большай колькасцю дзяржаў. Прымаючы пад увагу падпісанае 5 красавіка г. г. пагадненне паміж Еўратамам і Магагэ, федэральны ўрад уніае гэты дагавор на зацвярджэнне заканадаўчымі органамі. Абодва бакі лічаць, што ажыццяўленне гэтага дагавору з'яўляецца крокам на шляху да разбраення і будзе садзейнічаць змяншэнню пагрозы ядзернай вайны, далейшаму ўмацаванню міжнароднай бяспекі.

Л. І. Брэжнеў і В. Брант віталі падпісанае 27 студзеня 1973 г. у Парыжы Пагадненне аб спыненні вайны і аднаўленні міру ў В'етнаме, якое з'явілася важным укладам у справу аздаравлення ўсёй міжнароднай абстаноўкі. Яны лічаць, што выкананне Парыжскага пагаднення ўсімі бакамі, якія падпісалі гэты дакумент, з'яўляецца важнейшай перадумовай забеспячэння трывалага міру ў гэтай частцы зямнога шара.

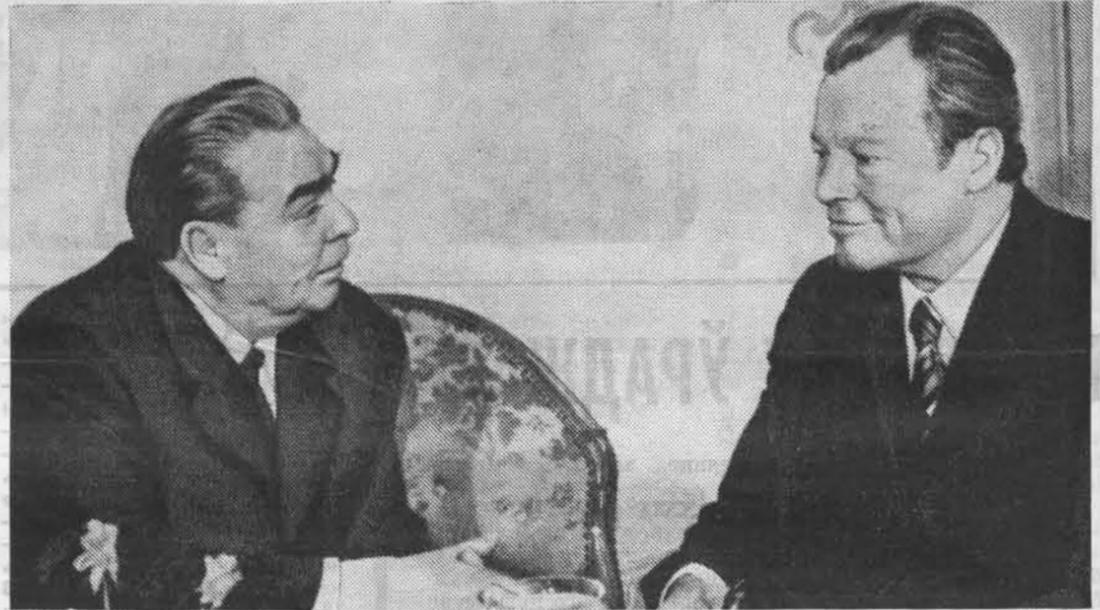
Бакі з заклапочанасцю канстатавалі захаванне небяспечнай напружанасці на Блізкім Усходзе і падкрэслілі неабходнасць вырашэння звязаных з гэтым праблем у адпаведнасці з рэзалюцыяй Савета Бяспекі ААН ад 22 лістапада 1967 года. Яны заявілі, што будуць падтрымліваць усе намаганні, накіраваныя на дасягненне справядлівага і трывалага міру на Блізкім Усходзе.

Генеральны сакратар ЦК КПСС і федэральны канцлер былі адзіныя ў тым, што гутаркі, якія адбыліся, садзейнічалі далейшаму расшырэнню сфер супрацоўніцтва абедзвюх дзяржаў, у тым ліку і ў міжнародных пытаннях, адкрылі перспектывы актыўнага развіцця сувязей у палітычнай, эканамічнай, навукова-тэхнічнай і культурнай галінах паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай Германіі ў інтарэсах абедзвюх дзяржаў. Дасягнутыя вынікі даюць падставу абедзвюм краінам з упэўненасцю глядзець у будучыню.

Л. І. Брэжнеў выказаў удзячнасць за гасціннасць, аказаную яму ў час знаходжання ў Федэратыўнай Рэспубліцы Германіі. Федэральнаму прэзідэнту д-ру Г. Хайнману і федэральнаму канцлеру В. Бранту былі перададзены запрашэнні наведаць Савецкі Саюз з афіцыйнымі візітамі. Запрашэнні былі з удзячнасцю прыняты.

Кенігсвінтер-Петэрсберг, 21 мая 1973 г.

Л. БРЭЖНЕЎ В. БРАНТ

Сустрэча Л. І. БРЭЖНЕВА і В. БРАНТА.

ВЫСТУПЛЕННЕ Л. І. БРЭЖНЕВА ПА ЗАХОДНЕГЕРМАНСКИМ ТЭЛЕБАЧАННІ

Паважаныя грамадзяне Федэратыўнай Рэспублікі Германіі! Мне прыемна выступіць перад вамі ў час майго першага візіту ў вашу краіну. Мой прыезд сюды па запрашэнню федэральнага канцлера Вілья Бранта, нашы перагаворы — усё гэта ўжо само па сабе гаворыць аб тым, што адносіны паміж нашымі краінамі развіваюцца паспяхова.

Мае першыя непасрэдныя кантакты з канцлерам Брантам былі звязаны з вялікай падзеяй у гісторыі адносін нашых краін і, — гэта можна смела сказаць, — у палітычным развіцці Еўропы. Мы ўпершыню сустрэліся ў Маскве ў 1970 годзе ў сувязі з падпісаннем дагавору паміж СССР і ФРГ. Паставіўшы свой подпіс пад дакументам, які змяшчае рэалістычнае прызнанне цяперашняга становішча ў Еўропе, прыняўшы ўрачыстае абавязальства не звяртацца ў адносінах адзін да аднаго да сілы або да пагрозы сілай, Савецкі Саюз і Федэратыўная Рэспубліка Германіі выйшлі ў сваіх ўзаемаадносінах на новы шлях.

Скажу адкрыта: савецкаму народу, а тым самым і яго кі-

раўнікам, было не так лёгка адкрыць гэту новую старонку ў нашых адносінах. Занадта жывыя яшчэ ў мільёнаў савецкіх людзей успаміны аб мінулай вайне, аб цяжкіх ахвярах, аб страшэнных разбурэннях, якія прынесла нам гітлераўская агрэсія. Мы змаглі пераступіць праз мінулае ў адносінах з вайскай краінай таму, што мы не хочам яго вяртання.

З сацыялістычнай германскай дзяржавай, нашым саюзнікам Германскай Дэмакратычнай Рэспублікай, Савецкі Саюз даўно звязваюць вузы самай блізкай, шчырай і бескарыслівай дружбы.

З пазіцыяў добрай волі і міралюбнасці мы падыходзім і да адносін з Федэратыўнай Рэспублікай Германіі. Мы сумленна гатовы да супрацоўніцтва, якое — мы ў гэтым перакананы — можа быць вельмі карысным для абодвух бакоў і для ўсеагульнай бяспекі. Мы жадаем трывалага міру і лічым, што Федэратыўная Рэспубліка Германіі таксама зацікаўлена ў міры і мае патрэбу ў ім.

Мы ведаем, што ўраду канцлера Бранта таксама было не проста прыйсці да гэ-

тага дагавору. У «халоднай вайны» ёсць свая інерцыя, пераадоленне якой патрабуе пэўных намаганняў. Тым больш, што прыхільнікі небяспечнай канфрантацыі двух светаў зусім не зніклі яшчэ з палітычнай арэны.

Таму ў Савецкім Саюзе цэнняць рэалізм, волю і далёкабачнасць, праяўленыя кіраўнікамі Федэратыўнай Рэспублікі Германіі і перш за ўсё федэральным канцлерам Вілья Брантам у барацьбе за заключэнне і ўступленне ў сілу дагавораў з Савецкім Саюзам і Польскай Народнай Рэспублікай, якія паклалі пачатак новым адносінам вайскай краіны з сацыялістычнай Еўропай.

Мне хацелася б у гэтай сувязі аддаць належнае ўсім прыхільнікам добрасуседскіх адносін паміж ФРГ і Савецкім Саюзам. Многія з іх прайшоўшы праз бітву з фашызмам, не шкадавалі намаганняў у барацьбе за мір, за дружбу паміж нашымі народамі. Савецкі Саюз высока цэнняць іх уклад у гэту вышэйшую справу.

Важнай вяхой паспяховага развіцця нашых адносін па шляху, намечанаму Маскоўскім дагаворам, была наша

сустрэча з канцлерам Брантам у Араандзе восенню 1971 года. У спакойнай дэлавай і свабоднай ад тыраніі дыпламатычнага пратакола абстаноўцы мы мелі магчымасць намеціць далейшыя перспектывы развіцця адносін паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай, а таксама пэўныя галіны магчымага супрацоўніцтва паміж нашымі краінамі ў міжнародным плане.

Намечаныя планы пачалі ажыццяўляцца. Цяпер мы ўжо можам з упэўненасцю сказаць, што развіццё мірных і ўзаемавыгадных адносін супрацоўніцтва паміж Савецкім Саюзам і Федэратыўнай Рэспублікай — гэта ўжо не абстрактная гіпотэза, не тэарэтычны план або эмацыянальнае пажаданне, чым гэта здавалася яшчэ не так даўно, — а зусім рэальная рэч, якая існуе, расце і мацнее.

Зразумела, магчымасці развіцця такіх адносін паміж нашымі краінамі далёка не вычарпаны. Мы знаходзімся ў пачатку гэтага працэсу. Ход нашых гутарак з канцлерам Брантам пацвярджае, што ёсць добрыя магчымасці на

будучыню, у тым ліку і ў галіне эканамічных сувязей. Апрача расшырэння звычайнага гандлю, ёсць і магчымасць заключэння доўгатэрміновых здзелак буйнога маштабу, заснаваных на гаспадарчай кааперацыі паміж нашымі краінамі і нацэленых на ажыццяўленне значных сумесных праектаў.

Такія здзелкі маюць не кароткачасовы, кан'юнктурны, больш або менш выпадковы характар, а адкрываюць шлях да сумесных дзеянняў у важных сектарах эканомікі, разлічаных на тое, каб прынесці на працягу многіх гадоў гарантаную выгаду абодвум бакам. Гэта азначае, у прыватнасці, магчымасць больш рацыянальнай арганізацыі вытворчасці і, зразумела, надзейную занятасць для рабочых вайскай краіны. І асабліва важна тое, што такое супрацоўніцтва дапамагае закласці трывалы фундамент добрасуседскіх адносін паміж нашымі краінамі.

І Савецкі Саюз, і Федэратыўная Рэспубліка Германіі — гэта краіны з высокім узроўнем развіцця навукі, тэхнікі і культуры. Нашым

На Уздзеншыне.

Фотаэціюд У. КРУКА.

НАШЫ ГОСЦІ

БРАТЫ ЛІНІКАВЫ

За акном бліснула маланка, ударыў гром. Буйныя кроплі дажджу са званам разбіліся аб шыбы. У адкрытую фортакчу пацягнула свежасцю. Веснавы лівень абрушыўся на плошчы і вуліцы Мінска, на свежую зеляніну ліп і клёнаў. У пакоі пацягнула, і гаспадыня кватэры ўключыла вялікую люстру, якая асвятляла па-святочнаму накрыты стол.

У сям'і Лінікавых радасная падзея: сустрэліся браты, якія не бачыліся паўстагоддзя. Зусім нядаўна Дзмітрый Лінікаў даведаўся, што яго старэйшы брат Мікалай жыве ў Францыі.

...У вялікай кватэры шмат гасцей. Дзмітрый і Мікалай сядзяць побач. У абодвух вялікія рукі з сінімі прожылкамі, карыя вочы. Толькі ў старэйшага больш сівыя ў валасях. Лёс Мікалая Лінікава склаўся ўдала. Вучыўся настойліва, атрымаў прафесію геолога, а з цягам часу стаў буйным спецыялістам

па будаўніцтву плацін. Быў у Грэцыі, Канадзе, Японіі. Давялося пабываць у якасці кансультанта і ў Савецкім Саюзе. «Праязджаў аднойчы праз Мінск і не ведаў, што тут жыве брат», — гаворыць ён.

Пакуль жонка Дзмітрыя Яніна Мацвееўна заканчвае апошнія падрыхтаванні, гаспадар кватэры паказвае брату і яго жонцы сямейны альбом. Такія альбомы не рэдкасць у нашых сем'ях. Карці збіраюцца ў іх гадамі. Па жойкля ад часу здымкі шмат аб чым могуць расказаць.

— Дзмітрый, што гэта?

— Гэта наш выпуск. Сфаграфаваліся пасля заканчэння Ташкенцкага медыцынскага інстытута. Нядаўна, здаецца, было. А ў мінулым годзе ездзіў у Ташкент на саракагоддзе інстытута. Былія сакурнікі сталі кандыдатамі, дактарамі навук...

— Ты ў ваеннай форме?

— У арміі, першы год вайны.

— А што гэта за значок?

— Не значок, ваенны ордэн.

— Так, так, я ведаю, вам было цяжка. У нас у Францыі рускія эмігранты памятаюць аб подзвігу суайчыннікаў.

...Дзмітрый Якаўлевіч не

калькі дзён вазіў на сваёй машыне брата з жонкай па Мінску, паказаў гістарычныя помнікі, выдатныя мясціны. У музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны госці з Францыі доўга стаялі ля здымкаў разбуранага дашчэнту горада. А потым, вайшаўшы з музея, не маглі стрымаць свайго захаплення прыгожымі будынкамі, шырокімі магістралямі.

Я спытаў у Мікалая Якаўлевіча, што асабліва ўразіла яго ў беларускай сталіцы.

— Ведаеце, — адказаў ён мне, — я ўпершыню па-сапраўднаму адчуў сябе дома. І мог жа ўсе гэтыя гады быць побач з Дзімам... Цудоўная ў вас моладзь. І не толькі ў Мінску. Даводзіла мне бываць і ў Маскве, і ў Ленінградзе. Адукаваная, дапытлівая. Задае талковыя сур'ёзныя пытанні. І вельмі любіць сваю зямлю.

— Мы ніколі б не падумалі, што нас будуць так цёпла і сардэчна сустракаць, — сказаў мне на развітанне муж і жонка Лінікавы.

Я не ведаю, якія думкі і пачуцці хвалівалі Мікалая Якаўлевіча і яго жонку пры развітанні са сваякамі. Але яны абяцалі абавязкова прыехаць да тых Лінікавых, якія жывуць на роднай зямлі.

В. ШЫМОЛІН.

вучоным ёсць што паказаць і расказаць сваім калегам. Насельніцтва абедзвюх нашых краін з вялікай цікавасцю — я ў гэтым упэўнены — будзе знаёміцца з лепшымі творамі літаратуры, музыкі, тэатра, выяўленчых мастацтваў другой краіны. Увага, якую праяўляе ваша грамадскасць да праходзячых цяпер у Дортмундзе дзён Савецкага Саюза, ярка пацвярджае гэта.

Па пытаннях эканамічных, культурных сувязей і павяржанага зносінаў у гэтыя дні паміж нашымі краінамі падпісаны, як вы ведаеце, рад канкрэтных пагадненняў, якія дэманструюць узаемааруменне і гатоўнасць да супрацоўніцтва з абодвух бакоў.

Але як ні важны добрыя адносіны для абедзвюх нашых дзяржаў, для іх народаў, не менш важна тое, што іх устанавленне і развіццё — гэта ў нашы дні частка больш шырокага працэсу карэнальнага аздараўлення міжнароднага жыцця ў Еўропе, ды і не толькі ў Еўропе. Адбываецца пераход ад чвэрцьвекавага перыяду «халоднай вайны» да адносінаў міру, узаемнай павагі і супрацоўніцтва паміж дзяржавамі Усходу і Захаду. Іменна на гэты накіравана палітыка мірнага суіснавання, якая праводзіцца Савецкім Саюзам у адносінах да дзяржаў з процілеглай грамадскай сістэмай. Найбольш поўнае выражэнне ў нашы дні яна атры-

мала ў шырока вядомай цяпер усюды Праграме міру, адобранай XXIV з'ездам КПСС, а таксама ў матэрыялах Пленума ЦК КПСС у красавіку г.г. Там, у прыватнасці, запісана, што наша краіна ставіць сваёй мэтай ажыццяўленне карэнальнага павароту да разрадкі міру на еўрапейскім кантыненте. Мы хацелі б, каб вы ведалі, што Савецкі Саюз, яго Камуністычная партыя, увесь наш народ будуць энергічна і паслядоўна імкнуцца да дасягнення гэтай мэты.

Тая Еўропа, якая не раз была ачагом агрэсіўных войнаў, што прынеслі каласальныя разрушэнні і гібель мільёнаў людзей, павінна назаўсёды адысці ў мінулае. Мы хочам, каб яе месца заняў новы кантынент — кантынент міру, узаемнага давер'я і супрацоўніцтва паміж усімі дзяржавамі.

Да пазітыўных элементаў сучаснага еўрапейскага развіцця адносіцца, несумненна, і наступовае палітычнае адносінаў Федэратыўнай Рэспублікі Германіі з яе суседзямі на ўсходзе — з Польшчай, ГДР, Чэхаславакіяй і іншымі сацыялістычнымі дзяржавамі Еўропы.

Мы надаём важнае значэнне дзелавому, канструктыўнаму супрацоўніцтву, якое ўстанавіла ў нас з Федэратыўнай Рэспублікай Германіі, Францыяй, Злучанымі Штатамі і іншымі дзяржавамі ў такой важнай справе, як

падрыхтоўка агульнаеўрапейскай нарады па пытаннях бяспекі і супрацоўніцтва.

У свеце яшчэ няма ла вострых і выбуховых праблем, якія чакаюць свайго вырашэння. Да гэтага часу не ўрэгуляваны, напрыклад, канфлікт на Блізкім Усходзе, дзе арабская зямля працягвае заставацца ў руках захопнікаў, і таму захоўваецца небяспечная напружанасць. І ў іншых раёнах ёсць праціўнікі разрадкі напружанасці і спынення гоні ўзбраенняў. Аднак гарызонты чалавечтва ўсё ж святлеюць. Закончана вайна ў В'етнаме. Працягваецца спрыяльнае развіццё савецка-амерыканскіх адносін. У цэлым, бадай, можна сказаць, што сёння наша планета бліжэй да трываллага, працяглага міру, чым калі-небудзь раней. І Савецкі Саюз увесь свой уплыў выкарыстоўвае для ўмацавання гэтай дабратворнай тэндэнцыі.

Наша міралюбівая знешняя палітыка ёсць выражэнне самой сутнасці нашага грамадства, выражэнне яго глыбокіх унутраных патрэбнасцей. 250-мільённы савецкі народ заняты ажыццяўленнем грандыёзных праектаў мірнага будаўніцтва. На поўначы і на поўдні нашай неаб'яднанай краіны, у Сібіры і ў Сярэдняй Азіі мы будзем і ў ганцкія электрастанцыі, сотні заводаў і фабрык, стварам сістэмы арашэння на тэрыторыях, якія па сваіх раз-

ДЛЯ ТЕХ, КТО ЛЮБИТ РУССКИЙ

В сентябре этого года в болгарском городе Варне состоится Второй Международный конгресс преподавателей русского языка и литературы. Будет обсуждаться важный вопрос: «Теория и практика создания учебников и учебных пособий по русскому языку как иностранному». Предполагается, что участвовать в конгрессе будут авторы учебников русского языка, методисты, лингвисты, литературоведы, преподаватели, писатели и общественные деятели из 35—40 стран.

В последние 15 лет в мире наблюдается «лавинообразный» рост интереса к изучению русского языка. Во многих странах значительно увеличилось число преподавателей русского языка, специалистов-методистов, издательских работников, организаторов обучения русскому языку. С целью объединения их усилий по инициативе ряда стран Европы, Азии и Америки в 1967 году в Париже и была создана Международная ассоциация преподавателей русского языка и литературы (МАПРЯЛ). В нее входят национальные объединения русистов из 31 страны, институты славистики, кафедры и отделения русского языка и другие учреждения, связанные с его преподаванием и изучением.

Цель МАПРЯЛ — содействовать распространению преподавания и изучения русского языка и литературы во всем мире, укреплению связей и обмену научным и педагогическим опытом между русистами всех стран. МАПРЯЛ организует международные конференции, симпозиумы и семинары, ведет обмен учебными и методическими материалами.

Генеральная ассамблея — высший орган МАПРЯЛ — избирает сроком на 3 года исполнительный совет из 25 человек, включая президента, 6 вице-президентов, генерального секретаря и казначея. В 1970 году президентом был избран академик М. Храпченко, генеральным секретарем — профессор В. Костомаров (СССР).

МАПРЯЛ установила и поддерживает связь с ЮНЕСКО, с родственными международными объединениями, а также более чем с 3 000 учреждения-

ми, организациями в 73 странах.

Более 25 научных и организационных мероприятий активизировали национальные объединения преподавателей русского языка и литературы, способствовали созданию таких объединений там, где их не было. Так, в январе 1969 года образовалось Национальное объединение преподавателей русского языка в Финляндии. Аналогичные общества созданы в Бельгии, Монголии, Швейцарии, Швеции, Чехословакии, Италии и других странах. Популярно общество русистов в Болгарии, в котором более 5 000 членов. Национальное объединение русистов в Великобритании, которым руководит вице-президент МАПРЯЛ доктор В. Джеймс, за 14 лет своего существования выросло с 75 участников до 800 в 1972 году.

Десятилетний юбилей в прошлом году отметил Союз преподавателей русского языка в гимназиях и высших школах ФРГ. В группу преподавателей русского языка в США входят русисты более чем из 30 штатов.

Большое значение имел Международный симпозиум «Страноведение и преподавание русского языка как иностранного», состоявшийся в Ленинграде в 1971 году. Состоялись международные симпозиумы по актуальным проблемам преподавания русского языка в странах Азии, Африки, Среднего и Ближнего Востока, международные встречи в Вене, Великом Тырнове (Болгария), Чикаго, Хельсинки, Кельне, Оломоуце (ЧССР) и других городах.

Интересен опыт создания учебников совместными советско-иностранскими коллективами. Уже есть книги для школ Финляндии, гимназий ФРГ, вузов Швеции, Великобритании.

МАПРЯЛ издает журнал «Русский язык за рубежом». В нем лингвистический, учебный, критический и методический разделы, курсы русского языка, материалы по учебным темам, тексты для чтения, странички для детей, хроникальные заметки, страноведческие материалы.

В. ЛИЗУНОВ.

мерах маглі б паспрачацца з многімі еўрапейскімі дзяржавамі. Наша мэта — дабіцца, каб савецкі народ жыў заўтра яшчэ лепш, чым ён жыве сёння. Савецкія людзі рэальна адчуваюць плён гэтых калектыўных намаганняў.

Вядома, усё гэта не азначае, што ў нас у Савецкім Саюзе вырашаны ўсе праблемы і няма ніякіх цяжкасцей. Праблемы, над якімі яшчэ трэба папрацаваць, ёсць і, відаць, будуць заўсёды і ва ўсе часы. Але асабліва ўзнікаючы перад намі праблем заключаецца ў тым, што яны звязаны з упэўненым ростам краіны, яе эканамічнага і культурнага патэнцыялу, і вырашэнне іх мы шукаем выключна на шляхах далейшага мірнага будаўніцтва, павышэння культуры і жыццёвага ўзроўню народа, развіцця нашага сацыялістычнага грамадства.

Хачу дадаць, што нашы планы — гэта зусім не планы, разлічаныя на аўтаркію. Мы не трымаем курс на ізаляцыю сваёй краіны ад знешняга свету. Наадварот, мы зыходзім з таго, што яна будзе развівацца ва ўмовах росту ўсебаковага супрацоўніцтва са знешнім светам, прычым не толькі з сацыялістычнымі краінамі, але і ў значнай меры з дзяржавамі процілеглай грамадскай сістэмы.

Паважаныя тэлегледачы! Нашы знаходжанне ў Федэратыўнай Рэспубліцы з'яўля-

ецца па неабходнасці вельмі кароткачасовым. Аднак і тое нямногае, што мае таварышы і я мелі магчымасць убачыць на заходнегерманскай зямлі, пакідае прыемнае ўражанне.

Нам было цікава знаёміцца з вашай дынамічнай і ў той жа час багатай традыцыямі сталіцай — са старым Бонам, дзе нарадзіўся геніяльны Бетховен, дзе вучыўся ва універсітэце вялікі стваральнік тэорыі навуковага камунізму Карл Маркс.

Мы вельмі ўдзячны федэральнаму канцлеру Вліі Бранту, федэральнаму прэзідэнту Густаву Хайнеману, міністру замежных спраў Вальтэру Шэлею і ўсім прадстаўнікам урада ФРГ за гасціннасць, за добрую арганізацыю нашай сумеснай работы.

У заключэнне хацелася б ад душы падзякаваць прадстаўнікам розных грамадскіх колаў вашай краіны, усім, з кім нам давялося сустракацца ў дружалюбнай атмасферы ў ходзе гэтага візіту. Жадаю ўсім вам, паважаныя тэлегледачы, усламу народу Федэратыўнай Рэспублікі Германіі мірнага і шчаслівага жыцця, плённай працы і працвітання.

Дзякую вам усім за ўвагу.

Голас Радзімы

ДА УСЯГО, што зрабіў Красанок у жыцці—а зрабіў ён нямала: хату збудоваў, сад пасадзіў, чатырох сыноў вырастаў, — хацелася старому яшчэ і разумнае слова людзям пакінуць. Такое слова, каб праз сто ці болей гадоў землякі ўспомнілі, маўляў, от гэтак некалі сказаў мудры Красанок. А мудрасць, што ні кажы, наравістая штука: у каго яна прыжылася, дык водзіцца на кожны дзень, а Красанку хоць за грошы яе купляй. Колькі разоў ён выступаў і на агульных сходках, і на праўленні, але ўсё неўпад. А ўзімку зайшоў у кантору, хацеў рукавіцы пасушыць. Прyseў ля грубка. Вуголлі зыркаюць, галавешкі дагараюць, а ён рукавічыны падсушае і слухае, як Мязнны гаворыць з раённым архітэктарам пра Палац культуры. Праўда, палац яшчэ быў без акон і дзвярэй, а ў Мязннага ўжо свой клопат—як зрабіць яго сапраўдным храмам, куды б людзі самі цягнуліся.

— Помнік Леніну ўзвядзём тут, перад уваходам,—Мязнны адзначаў тое месца на плане.— Для помніка ўсё гатова. А вось што ў самім палацы паставіць?—Ён нейкі момант чакаў адказу, потым ціха дадаў:—Хочацца ж неяк па-свойму аздобіць.

Пачуўшы такое, Красанок раптам прыўзняў і, хоць з рукавіц яшчэ валіла пара, засунуў іх у кішэню паўкажушка ды наблізіўся да стала.

— Кажэце, аздобіць трэба,—звярнуўся ён да старшыні,—але ж аздоба ўсякая бывае. Адно людзям паказаць можна, а другую—ні сабе і нікому... Быў я колісь у Мінску. Вазіў унука, каб голас праверылі. А галасок у яго—запле ў Гэцікаўцы, дык у Жэліхаўцы чутно. Значыцца, павёз я ўнука да спячоў у горад. Пакуль знайшлі той дом на рагу...

— Ты, Красан Дарафеевіч, можа б трохі караець ды канкрэтней,—папрасіў Мязнны.

— А што тут неканкрэтнага,—працягваў Красанок.—Я кажу, што павёз Віцьку правараць на талент. Дык от, значыцца, у тым доме, што на рагу, павялі хлопца на абследаванне, а мне сказалі ў прядняк пагуляць. Тая ж прядняк куды большая чым у нашым клубе,—з возам развярнуцца можна. Стаю, значыцца, у прядняк і бачу такую аздобу, аж вочы на лоб лезуць: выставілі напакан хлапчыну голага. Хоць бы споднікі яму. А то стаіць, як у лані, і свеціць ясцтвам. Глядзеў я, глядзеў на яго, потым кажу: «І не надакучыла табе, галапуніку?» Ён маўчыць, я бліжэй да яго. Памачаў—з гліны ён. Падыйшлі тамашнія людзі, з мяне смяюцца і, як малому, раскаваюць, што гэта грэскаі бог. От жа і па імені называлі—выпетрыла ўж. Я ім і цюкнуў: хоць і бог, ды навошта на смех выставілі. Над святым нельга ж пацяшацца.

— Там жа і багіня побач была, хіба ты не бачыў яе?—хітравата ўсміхнуўся, запытаў Мязнны і, каб стары лепш зразумеў усё яе характэр, паказаў жэстам, што яна раздзета.

— Зусім без сарочки можа?—Вядома. Бо тая багіня—аздоба храма...

— Трохі прыкра,—не залюбіў Красанок.—Самая што ні на ёсць распуста. Можа і ў нашым клубе такое сарамоцце паставіць хочаце?

— Ну, ты рана састарыўся,—хацеў паржтаваць Мязнны.

Але Красанок, хоць і чуў, як кіслі ад смеху мужчыны, даводзіў сваё:

— Паслухайце маё слова: не трэба, каб у нашым клубе былі такія багі. Ёсць жа свае людзі ў калгасе. Больш заслужаныя, чым святыя мучанікі.—Красанок чакаў, што зноў грэйме смех, і таму пачаў скорагаворкай, каб не перабівалі.—Калі не тое пайшло, скажу па шчырасці: усё мы заслужалі пахвалы. Я, да прыкладу, не адну ваіну прайшоў і, лічы, жыццё пражыў.—Ён выстаўіў натруджаныя, вузлаватыя рукі і, заўважыўшы, што ўсе слухаюць, працягваў, як на сходзе:—Усе мы вартыя большай памяці, чым багі тыя. А ў палацы... Слухай, старшыня, і вы, раённы таварыш... Запішыце сабе, каб не забылі... У нашым палацы трэба паставіць не багоў якіх-небудзь, а хоць бы сабе... Свірыда Кляшчанка. Ён дзве ваіны праваяваў, медалі мае і цяпер кожнага дня ля коней топцацца. Макрыда не менш нагаравалася, пакуль дзяцей на ногі паставіла... Ат, што тут казаць пра ўдаву... І ў клубе трэба ўшанаваць тых, у каго грудзі ў зорках і ордэнах. Вось што я хацеў сказаць, старшыня.—І Красанок адышоў ад стала і для большай важкасці дадаў:—А калі сумненні ў каго, дык вы на сіта мае словы. Хай народ ацэніць: праўду кажу ці не?

Мязнны зірнуў на раённага архітэктара. Той, ускінуўшы бялявыя бровы, нібы сказаў: што ж, ён мае рацыю.

— Вось, значыцца, на якую мудрасць я хацеў настаўці вас,—падагуліў Красанок. Прyseў на месца і ўспомніў пра рукавіцы: сабіла ж ля студні гэтак памачыць іх.

У грубцы дагаралі вуголлі, і праз нейкі момант з рукавіц зноў пайшла пара.

—Калі на вуліцу з крыкам і смехам са школы высыпала дзятва, разышліся на абед канторскія супрацоўнікі, пайшоў і Красанок. Мязнны таксама пазваніў дадому, папярэдзіў, што прыедзе не абед з галоўным архітэктарам раёна Рэпікавым. А пакуль быў час, ён узяў чысты аркуш паперы і нешта намалываў.

— Бачыш,—паказаў ён Рэпікаву,—тут каланада. А тут, за калонамі, у цэнтры адна, другая, трэцяя... пятая скульптуры... Бюсты нашых перадавікоў.

— Яно было б хораша,—пагадзіўся Рэпікаў.—Красанок добра падказаў. Толькі хто зробіць іх? Прамкамбінату не закажаш. Гэта ж высокае мастацтва. Мязнны нервова пабарабаніў па

Мікола ГРОДНЕŪ нарадзіўся ў вёсцы Старая Алешня Рагачоўскага раёна. Пасля ваіны вучыўся ў Гомелі—у тэхнікуме фізкультуры і педагагічным інстытуце, працаваў школьным інспектарам і настаўнікам у Вілейскім раёне. Цяпер працуе рэдактарам аддзела нарысаў у часопісе «Беларусь».

Літаратурную дзейнасць пачаў у 1956 годзе, змясціўшы ў часопісе «Полымя» першае апавяданне «Адна гісторыя». У свет выйшлі кнігі апавяданняў і апавесцей Міколы Гроднева «За бацькоўскім парогам» [1960], «Цяжкае шчасце» [1963], «Вясна была...» [1968]. У сваіх творох ён паказвае абнаўленне сучаснай беларускай вёскі, жыццё моладзі.

Апошні твор пісьменніка — апавесць у апавяданнях «Заручыны». Ніжэй змяшчаем урывак з гэтай апавесці.

стале пальцамі... Сапраўды, хацелася б з шыкам. Каб і нашчадкі казалі: быў жа такі старшыня!

А назаўтра Рэпікаў пазваніў Мязннаму з раёна.

— Слухай, Емяльянавіч, мо паспрабуеш пакланіцца чалом земляку нашаму? Ён у Мінску. Можа чуў—Іван Вашчанюк? Славуты скульптар. Пра яго выстаўку ўсе газеты пісалі.

— Так-то яно так... за спос на б'юць у нос,—разважаў Мязнны.—Каб ведаў, што не адмовіць, то з'ездзіў бы, адбіў паклон.

Парада Красанка трывала пасялялася ў сэрцы Мязннага. Будучы на нарадзе ў Мінску, ён пазваніў у стол даведак, узяў адрас Вашчанюка.

На праспекце Мязнны спыніў легкавушкі і не справіўся вадзіцелю расказаць стары вясковы анекдот, як таксіст падкаціў да самага пад'езда.

Пакуль дабраўся на пяты паверх (дом без ліфта, з высокімі, стромкімі лесвіцамі), Мязнны так задыхаўся, што мусіў пастаяць ля дзвярэй. Адсопса, націснуў на кнопку званка. Насустрэч выйшоў статны, вышэй сярэдняга росту, добразычлівы з выгляду, малады чалавек.

— Так, я Вашчанюк Іван Якімавіч,—і запрасіў земляка ў кватэру.

Мязнны расказаў пра сябе, а вось дзеля чаго прыехаў, гаварыць не адважыўся. Моўчкі выняў з кішэні пляшку «Белавежскай». Вашчанюк дастаў з бумажкі чаркі, некалькі цукерак. Мязнны меціўся сказаць: як жа так, без закускі? Але не рашыўся, проста запытаў:

— Што, маладзіцы яшчэ няма?

— Пастаяннай няма,—прызнаўся Вашчанюк і наліў чаркі.

Яны выпілі. Мязнны думаў, што адразу выкажа мэту свайго прыезду. Але брала верх нерашучасць. Не клеілася размова і пасля другой чаркі.

«Мо спярша трэба звярнуцца ў Міністэрства ці яшчэ куды,—думаў госць,—а то ні села ні пала—адкаркавалі пляшку і давай, Іван Якімавіч, мясі гліну».

Пасля трэцяй чаркі—было не было—Мязнны пачаў нясмела, здалёк, ад егіпецкіх фараонаў, выкладаць сутнасць справы. Вочы ў Івана Якімавіча адрозна сажмурыліся, ён задумліва аблакаціўся на стол. Доўга сядзеў нерухома, маўчаў. Нарэшце абвясціў Мязннаму:

— Задума арыгінальная!—Скульптар прайшоўся па пакоі і, зноў вярнуўшыся да стала, сказаў быццам сам сабе:—Сельскі клуб, а ў ім бюсты карміцеляў і паіцеляў! Гэта ж здаравалі Паспрабуем зрабіць.

— А я да вас і прыехаў біць чалом,—прызнаўся Мязнны.

— Прыеду, абвясціва прыеду,—сказаў Вашчанюк.—Ледзь толькі сідзе снег, падсохне дарога...

А пакуль кружылася завірухамі зіма,

старшыня паставіў задуму на афіцыйную нагу. Сабраў членаў праўлення, папрасіў выказацца пра тое, каб зрабіць і паставіць у новым клубе скульптуры перадавікоў. Усе выказаліся «за». Пачалі вырашаць, каго паімённа ўвекавечыць. Першым назвалі Мязннага... Ён не запярэчыў. А чаму прырэчыць? Трынаццаць гадоў кіруе калгасам. Выбіраўся ў абласны Савет. Мае медаль за Будапешт, за лён і бульбу— ордэн «Знак Пашаны». Наступны—Алег Сакалдынскі. І ён варты высокай годнасці. Фігура ў калгасе! Галоўны камандзір тэхнікі. На Ніну Несцераву спачатку махнулі рукой. Маладая. Зазнаецца. Але падумалі: дакуль яе наводшыбе трымаць? Восем гадоў даяркай працуе, з вольтам дзядзючына. А што мужа няма,—дык хто вінаваты. Было нос не задзіраць—Лявон жа сватаўся. З пятац-

прачытаў яго раз, другі і не мог зразумець: як можна ў калгасным Палацы культуры увекавечыць самога старшыню, інжынера, даярку... Адно падкупляла Вашчанюка: людзі заслужылі большае славы, чым егіпецкія фараоны. Але як перадаць гэта сродкамі скульптуры? Пратакол жа, які даслаў Мязнны, Вашчанюк палічыў несур'ёзнай забавай членаў праўлення. І ўсё-такі ён рашыў ехаць у калгас.

На пасажырскі аўтобус спазніўся. Выбраўся на шашу, сеў у кабінку спадарожнага грузавіка. Паехаў.

Дзень выдаўся спякотны. У прысадах сноўдалі шпакі. А настрой у Вашчанюка... Пра настрой і казаць не варта. Ніколі ён так не адчуваў сабе, як цяпер. Быў на Палессі, на сінвакокай Браслаўшчыне, у Белавежы—у любы кутко ляцеў птушкай і вяртаўся з тоўстым стосам эскізаў. А сюды... сюды яму пратакол быццам загарадзіў дарогу.

Недзе апоўдні паказаўся раённы цэнтр. Адсюль, ведаў Вашчанюк, кіламетраў трыццаць да Навасёлка. Ён мог бы зайсці ў райвыканком, пазваніць у калгас, і Мязнны прыслаў бы легкавушкі. А «пасажырка», раскаваў шафёр, да Навасёлка яшчэ не ходзіць, і цяжка сказаць чаму. Спрабавалі ківаць на Мязннага. Ён апраўдваўся, маўляў, аблвыканком даў маху. А ў аблвыканкоме спасылаліся на тое, што Мязнны ў канцы леташняга года не падаў заяўку, каб у Навасёлкі своечасова запланавалі аўтобусны маршрут. Але, як было даваць заяўку, апраўдваўся Мязнны, калі летась яшчэ Навасёлка не было. Ды от цяпер, калі трэба ехаць у Навасёлкі, хоць свішчы, шыбуй на сваіх дваіх.

Машина спынілася на шашы. Указальнік на ўзбочыне абвясціў: да калгаса 4 кіламетры. Вашчанюк узяў пінжак на плячо, мальберт у руку і—гайда пеша.

Якраз было жніво. Жалі аўсы. Недалёка ад лесу стракаталі жняўкі. Смага сушыла рот. Па твары каціліся кроплі поту. «Няўжо дзядзючка халтурчыць?»—трывожыўся Вашчанюк. Ён збіраўся ўзісці на пагорак, з якога можна было ўбачыць Навасёлкі, пастаяць, памарыць, падумаць, што гаварыць са старшыней. Можна сказаць: ну, прыехаў паглядзець, накідаць эскізы, а што датычыць скульптур—як удацца. І стала няёмка: ён ніколі гэтага не рабіў. Калі браўся за што—траціў цэлыя гады, перабіраў дзесяткі варыянтаў, адхіляў нават тое, што ўхвалілі сябры, і дасягаў свайго. Папярвіўшы на плячы пінжак, вырашыў: будз шукаць, а не знайду, прызнаюся, што абы-як не раблю.

У маладым бярозавым гайку, што падступаў да самае дарогі, вабіла вока першая пазалота восені. Вакол стаяла нязвыклая цішыня—хоць бы якая птушка ціліўкнула. Няўжо так рана яны шухнулі ў вырай?

Вашчанюк кінуў позіркам аж за Гэцікаўку—на гарбатых пагорках відзеўся стракаты малюнак: зялёны бульбоўнік, жоўтае ржышча, шэрае, толькі што палушчанае пад саўбу ворыва. Птушкі цяпер, як і людзі.

Ён убачыў, як жанчына пераймала прыстую карову, а тая, не ў час зыкучы, бегла ад статка. Вашчанюк кінуўся ёй напярэймы, і рагуля павярнула назад. Жанчына—ёй было каля пяцідзесяці—падзякавала за дапамогу і тут жа паскардзілася:

— Гэта ж рады не даць. Панадзілася ў шоду, дык хоць махалам махай. А на ўзлесці высмаліла, аніякай пашы. Для супольных у Прыбычы пожно адвядзі, для сваіх жа—верасок, як валасок. Вымудрылі, называецца. Мязнны аддаваў Прылепаўку—там мурог густы, іржышча побач, а Красанок ды дзеўкі Восаравы ў лес захацелі. Дык во, ганяйся цяпер за імі.

Мастак сам некалі быў падпаскам і кінуў вокам на зялёны дыван: ён не сказаў бы, што тут аніякай пашы. І каровы былі сатыты ды проста цягнуліся да канюшыны—хацелася сакавітага ласунку.

— Набегашся за дзень, дык і малака не захочаш,—не сунімалася жанчына.—Я ўжо казала Мязннаму: ад калгасных куды танней смятана, чым ад нашых малако. Ну, самі падумаеце; паспасві яе, дома накармі, а яшчэ на зіму колькі трэба. Добра, калі ўлетку пагуляе... Павяла гэта ж селета я сваю да Кастусёвай установы, дык во, можа, і ялаўкай зазімуе...

— Я да вас па будаўніцтву,—без даў прычыны абвясціў Вашчанюк і паставіў свой мальберт ля бярозкі.

— Да нас усё наведваюцца. І зямлю пароч прыезджалі, шукалі торфу, знайшлі ж вапну. І песні запісалі. Я пела ім «Агурочкі». Во намучылі—разоў сорака адно і тое ж. Дужа апыркала. А яшчэ, кажучы, тынкоўшчык нейкі прыедзе. Самога Мязннага, як цара, з гліны пачне ляпіць... Куды, пранцавата! Зіма ўсё мала. І так, як трубло... — Так і казалі: тынкоўшчык?—усміхнуўся Вашчанюк.

[Заканчэнне будзе].

АПАЛІНЭР ЗАГАВАРЫЎ ПА-БЕЛАРУСКУ

«Чало нашага стагоддзя носіць адбітак некалькіх светлых імёнаў паэтаў. У Англіі гэта Кіплінг, у Францыі — Аполінер і Элюар, у Германіі — Рыльке, у Іспаніі — Гарсія Лорка, у Расіі — Маякоўскі і Ясенін, у Арменіі — Чарэнц і Ісаакян. Усякі раз, калі адзін з гэтых свяцільнікаў згасаў, здавалася, што ў свеце становіцца цяжней. Але ўсё тое, што яны пакідалі за сабой, не было цемнем, а было полымем».

Не было цемнем, а было полымем — паўторым мы ўслед за Арагонам, аўтарам гэтых радкоў. Сапраўды, глыбокі і палымнеючы след у гісторыі сусветнай літаратуры пакінуў сваім нядоўгім, але поўным драматызму і ўнутранага змагання жыццём выдатны французскі паэт П'ям Аполінер. Не выпадкова паэты Супраціўлення абвясцілі яго сваім «непасрэдным папярэднікам». Услед за Рэмбо, Уітменам, Верхарнам Аполінер смела асвойваў новыя, важныя галіны жыцця і дзейнасці чалавека і грамадства, якія здаваліся безнадзейна праязнымі.

Рускі чытач упершыню пазнаёміўся з творчасцю Аполінера ў 1967 годзе, калі ў серыі «Літаратурныя помнікі» выйшла яго «Вершы» ў перакладзе М. Кудзінава. Сёння Аполінер загаварыў па-беларуску дзякуючы вялікай рабоце Эдзі Агняцвет, якая ўжо даўно зарэкамендала сябе таленавітым перакладчыкам французскай паэзіі і прозы. Тры гады напружанай працы адала паэтэса Аполінеру. «Зямны акіян» — так называецца кніга паэзіі Аполінера, якую выпусціла выдавецтва «Мастацкая літаратура».

Пераклад мастацкага твора цяжкі сам па сабе, паэтычны пераклад цяжкі ўдвая. Ужо стала банальным выразам, што «паэзія не перакладаецца». Але сапраўдная творчасць заўсёды — ажыццяўленне немагчымага. Да таго ж шматгадовы вопыт, набыты нашай савецкай, у тым ліку і беларускай, перакладчыцай школай, пераконвае, што творчае аблічча любога паэта можна паспяхова і даволі поўна аднавіць на іншай мове.

Зборнік «Зямны акіян», паводле слоў Э. Агняцвет, з'яўляецца данінай павагі Аполінеру не толькі як вялікаму французскаму паэту, але і як чалавеку, радыслонна якому бярэ пачатак у Беларусі.

Вядома, што продкі Аполінера па лініі маці — Кастравіцкія — былі родам з Беларусі. Яны жылі ў маёнтку Дарашковічы, каля Навагрудка, і сябравалі з сям'ёй Адама Міцкевіча. Прабабці Аполінера — Людвіцы Кастравіцкай — Міцкевіч прысвяціў верш «Матрос». За ўдзел у паўстанні 1863 года браты дзед паэта — Міхаіл-Аполінар — былі сасланы ў Сібір, маёнтка канфіскаваны. Міхаіл-Аполінарый з сям'ёй вымушан быў эміграваць у Італію, дзе 26 жніўня 1880 года і нарадзіўся будучы вялікі паэт Францыі. З прадмовы «Зорка Аполінера», напісанага Э. Агняцвет да зборніка, можна даведацца шмат новага і цікавага аб жыцці Аполінера — аб яго падарожжах па Еўропе, аб яго пастаяннай цікавасці да Польшчы, Расіі і іншых славянскіх краін, аб яго дружбе з сусветна вядомым мастаком Пабло Пікасо і іншымі

славутымі людзьмі эпохі, аб трагічным зыходзе жыцця Аполінера. Удала падабраныя, у большасці сваёй рэдкай фотаілюстрацыі, прыведзены ў зборніку, добра дапаўняюць тэкставы матэрыял.

Калі паэзію наогул перакладаць цяжка, то Аполінер асабліва. Паэт шчодра ўжываў метафару за метафарай, параўнанне за параўнаннем, карыстаўся народнымі, нечаканымі, узаемнавыключнымі вобразамі, рэзка парушаючы часовыя і прастаравыя адносіны. Пэўныя цяжкасці для перакладу ствараў і беспунктуацыйны верш, не ўласцівы славянскай паэтычнай практыцы. Думаецца, Э. Агняцвет мае рацыю, аднавіўшы пунктуацыю ў вершах па іх рытміцы і паўзах.

Зборнік «Зямны акіян» адкрываецца цыклам дасціпных паэтычных мініячур «Бестыярый, або Картэж Арфея» (1911). «Бестыярый» — казачныя кнігі пра жывёлін — былі шырока распаўсюджаны ў сярэднявечнай Францыі. Вытрыманыя ў прастадушнай паэтычнай манеры, павучальныя вершы Аполінера перакладзены Э. Агняцвет у строгім акадэмічным стылі, з захаваннем усіх фармальна-бакоў аполінерскага верша. Дададзім, што сем вершаў гэтага цыкла перакладзены ў нашай краіне ўпершыню.

Глыбока ўражвае ў перакладзе Э. Агняцвет ліра-эпічная паэма «Зона» з другой кнігі Аполінера «Алкаголі». Зона Парыжа — гэта рабочыя прадмесці, што складаюць цяпер «чырвоны пояс» французскай сталіцы. Жыццё абяздоленых, гаротны лёс,

эмігранта — такі змест паэмы Аполінера, у якую, быццам кінакадры, уманцэраваны поўныя трагізму эпізоды жыцця самога паэта. У заключным двухрадкоўі паэмы ўзнікае вобраз узыходзячага гільяцінавага сонца:

**Бывай, бывай,
Сонца з перарэзаным
горлам!**

Пад пяром Э. Агняцвет ажыў энергічны, мяцежны верш Аполінера ва ўрыўку з паэмы «Вандам'ер», якая выказвае веру паэта ў надыход новай, рэвалюцыйнай эры. На ўзроўні высокай паэтычнай культуры зроблены Э. Агняцвет пераклады рэінскіх вершаў Аполінера («Рэйнскае»), сярэд іх звяртае на сябе ўвагу «Ларэля», а таксама глыбока эмацыянальнае вершы з сюіты «Песня няшчаснага ў каханні». Цікава, што ў гэтым творы Аполінер выклаў пісьмо запаражцаў канстанцінопальскаму султану, захваўшы вернасць яго фальклорнаму варыянту, і гэта выразна адчуваецца ў беларускім перакладзе.

У красавіку 1918 года выйшаў у свет адзін з лепшых паэтычных зборнікаў Аполінера — «Каліграммы, вершы міру і вайны». У яго ўвайшлі франтавыя вершы, напісаныя ў акапах першай сусветнай вайны і ў шпітэлі, дзе паэт знаходзіўся пасля цяжкага ранення ў галаву. «Каліграммы», як трапіна заўважае Э. Агняцвет, — гэта крык душы паэта.

Не можа пакінуць чытача раўнадушным у перакладзе Э. Агняцвет поўны шчыльнавага смутку верш «Зарэзаная галубка і фантан», у якім паэт успамінае сваё сяброў, якія пайшлі на вай-

ну. Заколатая галубка з верша Аполінера стала прататыпам славутага голуба Пікасо — сімвалам міру.

Выкрыццё жахаў вайны ў зборніку «Каліграммы» спалучаецца ў Аполінера з верай у светлую будучыню чалавецтва («Перамога»). Тая ж накіраванасць у будучыню пранізвае заключныя вершы зборніка «Рыжая прыгажуня». Гэта, паводле слоў Э. Агняцвет, завяшчанне Аполінера, сінтэз яго паэзіі:

**Мы, шукальнікі,
Імкнемся
Невядомы край адкрыць.**

Апошні раздзел зборніка — «3 розных кніг». Тут звяртаюць на сябе ўвагу вершы «Пралетарыю» — паэтычны гімн чалавеку-працаўніку, стваральніку ўсіх матэрыяльных каштоўнасцей на зямлі (цікава, што напісаны ў 1902 годзе, гэты верш убачыў свет упершыню толькі ў 1952-ім) і «Апошні раздзел», які пераконвае нас у тым, што сацыяльная, грамадская праблема ўсё больш настойліва і ўсё больш арганічна ўваходзіла ў паэтычную палітру Аполінера.

Вера ў ўсеагульную справядлівасць, у царства «палаючага розуму» гучыць у заключных вершах зборніка:

**Ніколі змрок святла не
пераможа...**

...Дачытана апошняя старонка вершаў Аполінера, якія гучаць па-беларуску. Дачытана на адным дыханні тое, што стваралася гадамі напружанай творчай работы. Такая магічная сіла сапраўднай паэзіі, перакладчыцкага майстэрства.

**Барыс МІЦКЕВІЧ,
кандыдат філалагічных
наук.**

НОВЫ СЛОЎНІК

Новы тып слоўніка беларускай мовы — частотны — створаны філалагамі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна. У аснову яго першага тома пакладзены аналіз твораў Якуба Коласа, Кузьмы Чорнага, Змітрака Бядулі, Івана Мележа, Янкі Брыля, Івана Шамякіна і іншых майстроў беларускай прозы.

Будова слоўніка, у задачы якога не ўваходзіць стварэнне якіх-небудзь норм, а выяўленне «палітры» мовы, значна адрозніваецца ад астатніх слоўнічна-энцыклапедычных работ. Спачатку ідуць словы з максімальнай частотай ужывання ў літаратуры, а ў канцы «аўтсайдыры», якія сустракаюцца рэдка, нават па аднаму разу.

Мова беларускай савецкай прозы, як высветлілі ў выніку работы, праведзенай пад кіраўніцтвам прафесара А. Супруна, філалагі ўніверсітэта, вельмі багатая. У том зафіксавана 21 тысяча слоў, якія адлюстроўва-

юць усебаковае развіццё беларускай літаратурнай мовы за гады Савецкай улады.

Гэта работа будзе карысна многім. Яе возьмуць на ўважанне настаўнікі і складальнікі падручнікаў, пісьменнікі і журналісты.

ГАСТРОЛІ Ў МАСКВЕ

У Маскве пачаліся гастролі балета Дзяржаўнага ордэна Леніна акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларускай ССР. Спектаклі харэаграфічнай трупы тэатра праходзяць на сцэне Крамлёўскага Палаца з'ездаў. Першае выступленне беларускіх майстроў балета пачалося спектаклем «Раймонда» А. Глазунова. У афішы гастролей — «Лебядзінае возера» П. Чайкоўскага, «Бахчысарайскі фантан» Б. Асаф'ева, а таксама вечар аднаактовых балетаў. Кожны спектакль госці пакажуць чатыры разы.

На сцэне Палаца з'ездаў вы-

ступваюць вядучыя артысты беларускага балета.

МІЖНАРОДНАЕ ПРЫЗНАННЕ

Народны мастак Беларусі Міхаіл Савіцкі ўдасгоены звання лаўрэата Міжнароднай выстаўкі рэалістычнага жывапісу ў Сафій. Жюры адзначыла прэміяй карціну мастака «Партызанская мадонна».

Тэма герайзму ў Вялікай Айчыннай вайне займае асабліва месца ў творчасці мастака. Яна адлюстравана ў яго лепшых палотнах: «Партызаны», «Пакаранне смерцю», «Віцебскія вароты» і іншых. З твораў М. Савіцкага знаёмы глядачы многіх краін свету, дзе праходзілі выстаўкі беларускага жывапісу. Карціна «Партызанская мадонна» экспануецца ў пастаяннай экспазіцыі Трацяцкоўскай галерэі.

Прыведзены міжнароднай прэміі — прызнанне вялікага таленту беларускага жывапісца.

У бабінажна-перамотачным цэху № 2 Магілёўскага завода штучнага валакна ў час абедзеннага перапынку з'яўляецца перасоўвачная бібліятэка.
НА ЗДЫМКУ: бібліятэкар Алла ЦІКОЦКАЯ з бабінажніцамі.

Вялікае задавальненне прынесла аматарам музыкі беларускай сталіцы сустрэча з сімфанічным аркестрам Балгарскага радыё і тэлебачання пад кіраўніцтвам Аляксандра Уладзігерава.

Створаны ў 1948 годзе выдатным балгарскім піяністам і дырыжорам В. Стэфанавым, аркестр, спачатку невялікі музычны калектыў, абслугоўваў праграмы радыё і тэлебачання. У 1951 годзе яго састаў павялічыўся да 110 чалавек. У такім саставе аркестр прыехаў у Мінск — на сваё першае выступленне ў СССР.

На сцэне Беларускай дзяржаўнай філармоніі госці з Балгарыі выступілі з дзвюма цікавымі праграмамі, у якіх прагучала музыка П. Уладзі-

герава, В. Стаянава, І. Брамса, П. Чайкоўскага, С. Франка, Р. Шчадрына.

Сімфанічны аркестр Балгарскага радыё і тэлебачання — цудоўны ансамбль, у якім кожны выканаўца — музыкант высокага класа. З адным з іх, лаўрэатам міжнародных конкурсаў скрыпачом Георгіем Бадзевым, мінчане ўжо сустракаліся ў час правядзення Дзён балгарскага мастацтва ў Беларусі. Цяпер Г. Бадзеві віртуозна выканаў сольныя партыі ў скрыпачных канцэртах Брамса і Чайкоўскага.

НА ЗДЫМКУ: на сцэне Беларускай філармоніі выступае сімфанічны аркестр Балгарскага радыё і тэлебачання.
Фота М. СЛІВЕНСКІ (Балгарыя).

ЯК «ЖЫВУЦЬ» ГРОШЫ

РЭПАРТАЖ З ДЗЯРЖАУНАГА БАНКА СССР

Каля кожных дзвэрэй, сталёных, шматпудовых, якія ледзь адсоўваюцца па звонку ахоўнікаў, прад'яўляю сваё пасведчанне. Дастаю яго з кішэні ледзве не п'яцідзiesiąты раз. Між іншым, не робіцца выключэння і для дырэктара сховішча В. Каляска, з якім мы падарожнічаем па кладоўках, дзе захоўваюцца грошы. Самыя розныя. Новенькія, што яшчэ не былі ў кашальках. Старыя, якія адслужылі «свой век». Іх звозяць сюды з усіх канцоў краіны. Старажытныя, усіх часоў і народаў, прызначаныя для нумізматычных калекцый.

Але перш чым убачыць залатыя і сярэбраныя манеты, што пражылі стагоддзі, аб гісторыі кожнай з якіх можна было б напісаць кнігу, я атрымаў урок паводзін у сховішчы Дзяржбанка СССР. Спыніўшыся ў дзвярах, я паспрабаваў прапусціць наперад дам—загадчыцу нумізматычнай кладуўкі Л. Бяляву і старшага кантралёра Ю. Юдзіну, аднак мне ветліва заўважылі, што гэтага рабiць не трэба— апошнім уваходзіць служачы кладуўкі.

Быццам салдаты на парадзе, выстраіліся сейфы. У адным з іх захоўваюцца фальшывыя манеты з чыстага золата. Аб тым, што яны падробныя, работнікі сховішча даведаліся без усякай экспертызы, хаця іншы, хто не знаёмы з «таямнічасцю грошай», гэтага не заўважыць, нават калі і будзе разглядаць іх у лупу.

Побач з манетай, дзе адлюстраваны Пётр I,—грошы з імёнамі каралёў-злачынцаў, франкі, якія, магчыма, пабывалі ў руках герояў кнігі Віктара Гюго, грэчаскія драхмы мінулага стагоддзя.

Упершыню бачу і савецкі залаты чырвонец. Селянін з кошыкам кідае ў зямлю зарняты. Чырвонец так і называецца: «Сейбіт». Выпушчаны ў 1923 годзе, ён

амаль не быў у хаду, і нумізматы ўсяго свету ганюцца за ім, як філатэлісты за самай таямнічай і дарагой маркай.

— У ніжняй, падземнай кладуўцы, дзе мы з вамі былі,—гаворыць В. Каляскін,—захоўваюцца грошы для будучых пакаленняў. Бо нумізматы будуць заўсёды, і вось для іх ужо шмат гадоў мы калекцыяніруем манеты самай рознай вартасці. З кожнага новага выпуску адкладваем частку ў патаемны куток. Бо кожная купюра—гэта яшчэ і высокамастацкі твор.

Далёка не простая гэта справа—друкаваць грошы. Папера спецыяльная, а паглядзіце, якія радужныя фарбы... Пакладзены яны адменна, па-арлоўску. Быў такі Іван Арлоў, выхадзец з вёскі Мядзедзіна Ніжагародскай губерні. Прабіўся ў Строгануўку, атрымаў званне «вучоны рысавальшчык», быў прынят у 1886 годзе ў экспедыцыю нарыхтовак дзяржаўных папер, дзе і вынайшаў свой непаўторны спосаб друкавання грошай. Нікому ў свеце яшчэ не ўдавалася «падрабіць» Арлова.

З-за таго, што многія нядбайна абыходзіцца з грашыма, тыя заўчасна старэюць. А захоўваюць іх часам проста па-варварску: трымаюць у склепах, пад печкай, у кветкавых гаршках, валёнках... Гэтыя вась пагрызлі мышы, а гэтыя, схаваныя ў хлеме, жвавала каза. Але бываюць і іншыя выпадкі. Аднойчы прывезлі пачарнелыя купюры з Запалар'я. Іх знайшлі на месцы адной трагедыі. Амаль ніякіх знакаў не захаваўся на іх, але эксперты ўсё-такі ўстанавілі суму, каб вярнуць яе сям'і загінуўшага даследчыка Поўначы.

Якімі хуткімі і адчувальнымі павінны быць пальцы касіраў! Спрабавалі ўкладваць фальшывыя грошы ў пачкі—касір жа не можа разгледзець малюнка, і калі

купюры перагортваюцца вопытнымі работнікамі ва ўраганым тэмпе, тут бы, здавалася, і праскочыць «падробцы», але ўсякі раз пальцы, даходзячы да яе, імгненна заміралі. І тут я ўспомніў размову з начальнікам упраўлення эмісійна-касавых аперацый Дзяржбанка СССР А. Хрыніным:

— Па нашаму заказу ў спецыяльным канструктарскім бюро,—гаворыць ён,—працуюць над аўтаматам, які б мог не толькі лічыць грошы, але і ўпакоўваць іх у пачкі, вызначаць сапраўднасць білетаў.

У сховішчы каштоўнасці ляжаць у самых звычайных залах, светлых, сухіх, халаднаватых. У адну з іх толькі што даставілі з фабрыні Дзяржзнака хрусткія пачкі банкаўскіх білетаў. Прывёз іх начальнік групы інкасатараў Міхаіл Капылоў.

Праз некаторы час у спецыяльнай машыне імчым з Капыловым па маскоўскіх вуліцах. Дыспетчар са сховішча Дзяржбанка запытвае нас па радыё.

— 6—7, 6—7, дзе ідзеце?

— Ідзем маршрутам нумар адзін...

— Вас зразумеў.

Горад зацягвае змрок, а хтосьці з інкасатараў ужо сустракае дзе-небудзь на Далёкім Усходзе раніцу. Другі ж пад'язджае да Варкуты. Многа я бачыў кружочкаў на карце краіны, што вісіць у кабінете дырэктара сховішча. Масква ведае пра кожнага, хто суправаджае каштоўнасці.

У распараджэнні Саўнаркома аб устанавленні кантролю за дастаўкай грошай на месцы, падпісаным У. І. Леніным, сказана: «Сачыць за адпраўляемымі грашовымі паяздамі па тэлеграфу, спраўляючыся на ўсіх вузлавых станцыях».

Гэтае ўказанне дзейнічае да цяперашняга часу.

В. ЧАРТКОВ.

Сярод беластовых бяроз, там, дзе струменіць сінявокая Сэрвач — прыток Віліі, размясціўся звярынец саўгаса «Беларускі». У вальерах, абнесеных металічнай сеткай, «прапісаліся» на пастаяннае жыхарства шматлікія прадстаўнікі лясной фауны.

У цэнтры прасторнага вальера стаіць казачны домік. Побач—вучнёўская парта. Тут жыве буры мядзведзь—даволі рэдкі цяпер звер. Калі яго прывезлі сюды, ён быў меншы за ката. Цяпер жа «таптыгін» важыць больш за дзевяць пудоў.

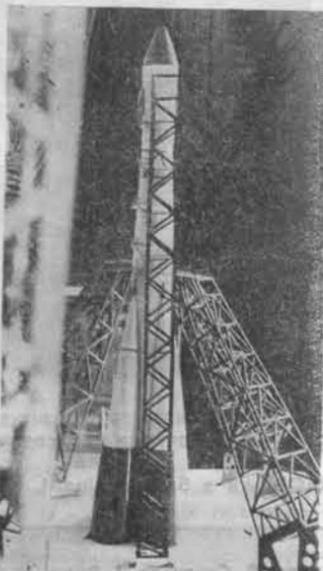
Паблізу, таксама ў асобным вальеры, пасялілася воўчая пара. У адрозненне ад мядзведзя гэтыя звяры ў няволі паводзяць сябе дзікавата, імкнуцца забіцца куды-небудзь у куток.

Есць тут і вавёрка, і заяц-бяляк, і барсукі, і іншыя насельнікі беларускіх лясоў. У вальерах жывуць блакітны пясец, чарнабурая лісіца, пародзістыя труссы, рознакаляровыя норкі. Дарэчы, гаспадарка спецыялізуецца на вырошчванні норак. Па колькасці пагалоўя зверсаўгас «Беларускі» не мае сабе роўных у Савецкім Саюзе. Ён пастаянна ўдзельнік міжнародных футравых аукцыёнаў, якія штогод праводзяцца ў Ленінградзе. Толькі летась гаспадарка атрымала амаль пяць мільёнаў рублёў даходу.

Высокарэнтабельны саўгас прываблівае шматлікіх наведвальнікаў. Сюды прыязджаюць экскурсанты з усяго Савецкага Саюза, а таксама з-за рубяжа. У саўгасным звярынец кожны можа бясплатна пазнаёміцца з самымі рознымі прадстаўнікамі жывёльнага свету.

Нядаўна звярынец папоўніўся двума каўказскімі ішакмі. На спецыяльна зробленых арбах, размаляваных па матывах народных казак, яны катаюць дзяцей з навакольных вёсак па аляях старажытнага парку.

НА ЗДЫМКАХ: буры мядзведзь і воўчая пара.
А. ХУДАВЕЦ.

Выстаўкі творчасці юных умельцаў Беларусі сталі ўжо традыцыйнымі. Сёлетняя была восьмай па ліку. На Цэнтральнай станцыі юных тэхнікаў у Мінску дэманстравалася каля 300 работ, сканструаваных і выкананых школьнікамі.
НА ЗДЫМКАХ: ракетная ўстаноўка «Усход»,

якую стварыў Валодзя Клімовіч з Оршы; наведвальнікі выстаўкі знаёмяцца з работай піскага школьніка Валерыя Барташэвіча; аўтодром, зроблены ў Навагрудку, падабаецца юным мінчанам.
Фота У. ЛУПЕЙКІ і К. ЯКУБОВІЧА.

НОВЫ МІНЕРАЛ — АРМСТРАНГІТ

Пры геахімічных даследаваннях на поўдні мангольскай часткі пустыні Гобі ў гранітах Хан-Богдзінскага масіву супрацоўнікі Інстытута геахіміі Сібірскага аддзялення АН СССР Мікалай Уладзікін і Вячаслаў Каваленка адкрылі новы мінерал, названы армстрангітам у гонар Нейла Армстранга — першага

чалавека, які ступіў на паверхню Месяца.

Армстрангіт карычневага колеру, са шкляным бляскам, крышталі спаяныя. Ён устойлівы да дзеяння не толькі вады, але і салянай і азотнай кіслот. Мінерал утрымлівае нязначныя прымесьці рэдказямельных элементаў і можа ўказваць на іх прысутнасць у горных пародах.

У 1972 годзе, пасля атрымання пісьма, у якім амерыканскі касманаўт, падзякаваўшы савецкім вучоным, згадзіўся даць сваё імя мінералу (такі прыняты парадак), армстрангіт быў зацверджан Міжнароднай мінералагічнай асацыяцыяй.

КАРАЛЕВЫ ХАРАСТАВА

На нядаўнім міжнародным аглядзе цырульнага майстэрства сацыялістычных краін Таня Аўласенка была выклікана на п'едэстал гонару. Чым жа пакарыла палачанка высокае інтэрнацыянальнае журы?

Яе прычоскі выкананы ў беларускім стылі. Лёгка хвалі залацістых валасоў, абрамляючы дзявочы твар, бягуць уніз, упляваюцца ў тугую касу, перакінутую на грудзі.

Перад усёй краінай дэманстравалі сваё майстэрства на ВДНГ СССР жыхарка Брэста Софія Грыдчына, Галіна Смурговіч з 93-й мінскай цырульні і яе калега Лілія Лісіцына. Галя і Ліля працавалі так, што неўзабаве каля іх выцягнулася цэлая чарга: рускія, узбечкі, армянкi, літоўкі.

Ведаючы нашых цырульнікаў і ў Балгарыі — там на X міжнародным конкурсе-фестывалі цырульнага майстэрства вызначылася Лілія Лісіцына. Зараз Ліля зноў збіраецца ў далёкую дарогу — яна паедзе на міжнародны конкурс цырульнікаў у Югаславію.

ГУМАР

У адной фірме служачыя атрымалі канверты з зароботнай платай, у якія былі ўкладзены запіскі такога зместу: «Ваша зарплата — справа, якая датычыць толькі вас і фірмы. Таму не размаўляйце на тэму аб сваёй зарплате з пачобнымі асобамі».

Адзін са служачых на квітанцыі аб атрыманні зарплаты напісаў: «Можаце не сумнявацца. Мне, як і фірме, сорамна гаварыць на гэтую тэму».

Гросмайстар, не маючы чаго рабiць, пачынае гуляць у шахматы з суседам па купэ. І праіграе партыю.

Ён здзіўлена ўсклікае: — І падумаць толькі, вы маглі мне зрабiць мат яшчэ на тры хады раней, калі б пайшлі турой!

— Як? Туру таксама можна перастаўляць?!—пытаецца спадарожнік.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82,
33-65-84, 33-03-15, 33-65-91,
33-15-15.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. № 658.